

Zemeznalec - 2. kolo (marec 2016)

1. Dvaja mladí chalani sa rozhodli prejsť najvyššie položený cestný priesmyk na svete Kardung La v Himalájach na motorkách. O svojej dobrodružnej ceste natočili krátky dokument. [Pozri si ho](#) a pokús sa odpovedať na nasledovné otázky:
- a) *V ktorom štáte a v akej nadmorskej výške sa tento horský priesmyk nachádza?*
 - b) *Na ktorých svetadieloch by bol horský priesmyk Kardung La najvyššie položeným bodom?*
 - c) *Koľko kilometrov prešli chalani na motorkách počas svojej 20-dňovej cesty?*
 - d) *Aké náboženstvo prevláda v regióne, cez ktorý počas svojej cesty prechádzali? Vo videu máte možnosť vidieť viacero chrámov a tzv. modlitebné vlajočky.*
 - e) *Akej farby je tabuľa Border Roads Organizazion, ktorá vodičov informuje, že dosiahli najvyšší bod priesmyku Kardung La? Prečo nie je hodnota nadmorskej výšky na tabuli uvedená v metroch?*

Odpovede:

- a) *Priesmyk leží v Indii (štát Džammú a Kašmír) v nadmorskej výške 5359 m, i keď informácia na tabuli v priesmyku uvádza výšku až 5602 m. Ako správnu odpoveď sme uznali Indiu aj Džammú-Kašmír a obe z uvedených nadmorských výšok.*
- b) *Priesmyk by bol najvyššie položeným bodom v Austrálii, Antarktíde a aj v Európe (ak vychádzame z toho, že najvyšším vrchom Európy je Mt. Blanc v Alpách a nie Elbruz v pohorí Kaukaz). Správnu odpoveďou sú preto dva, alebo tri spomínané svetadiely.*
- c) *Spolu prešli 2086 km. Ako správnu odpoveď uznávame aj +/- 100 km od uvedenej vzdialenosti.*
- d) *V regióne Ladakh (tak sa volá oblasť v Himalájach, ktorá je dnes súčasťou Indie) sa tradične vyznáva budhizmus (jeho tibetská vetva), i keď v Indii prevláda hinduizmus. Vo videu bolo možné vidieť viacero typických budhistických stavieb (tzv. [stúpy](#)) a známe [modlitebné vlajočky](#).*

- e) *Tabuľa je žltá. Vzdialenosť je na nej uvedená v stopách a nie v metroch z jednoduchého dôvodu. India bola v minulosti britskou kolóniou a ešte aj v súčasnosti používa britské jednotky dĺžky.*

2. Do ktorých jazier sveta by sa so svojou rozlohou zmestilo celé územie Slovenskej republiky?

Odpoveď:

Slovensko má celkovú rozlohu 49 036 km². Podľa zoznamu najväčších jazier sveta by sa územie Slovenska zmestilo do piatich jazier – Kaspické more, Horné, Viktóriine, Hurónske a Michiganské jazero.

3. *La Défense* sa často označuje ako parížsky Manhattan. [Prečítaj si](#) o tejto zaujímavej štvrti a pokús sa odpovedať na nasledovné otázky:

- a) *Kedy sa začalo s výstavbou tejto štvrte?*
- b) *Prečo je podľa teba vhodnejšie, keď sú mrakodrapy situované v jednej štvrti v porovnaní s tým, keby boli roztrúsené po celom meste?*
- c) *Koľkokrát menej ľudí v La Défense žije ako pracuje? (nezaobídeš sa bez výpočtu)*
- d) *Čo je La Grande Arche? Ktorou staršou a známejšou parížskou stavbou sa jeho autori inšpirovali?*

Odpovede:

- a) *V roku 1958*
- b) *Dôvodov môže byť viacero. V prvom rade takto mrakodrapy nenarúšajú scenériu mesta vo viacerých oblastiach. Rovnako je výhodou ich koncentrácie na jednom mieste aj skutočnosť, že na seba viažu istý typ zamestnaní a služieb, ktoré sa môžu vzájomne podporovať. V neposlednom rade je jednoduchšie vytvoriť dostatočný dopravný systém pre jednu takúto oblasť, ako pre viacero samostatne stojacich mrakodrapov roztrúsených po meste.*
- c) *Podľa oficiálnych údajov tu pracuje 150-tisíc ľudí, žije ich tu 20-tisíc. Pracuje ich tu teda 7,5x viac, ako ich tu žije.*
- d) *La Grande Arche je nový víťazný oblúk a architektonický symbol štvrte. Jeho autori sa, samozrejme, inšpirovali starším Arc the Triumph (Víťazný oblúk), ktorý dal postaviť Napoleon Bonaparte na znak svojej sily a víťazstva vo vojnách.*

4. Mapové hádanky máme radi. A ty? Pozorne si pozri biele čudo na obrázku nižšie a pomocou atlasu, alebo ľubovoľnej mapy na internete zisti, čo to je. Je to ostrov, alebo jazero? Napíš aspoň jednu celú rovnobežku, ktorá ním prechádza.

Odpovede:

Na obrázku sa skrýva indonézsky ostrov Sulawesi (v slovenčine známy aj pod starším názvom Celebes). Ostrovom prechádza rovník. Okrem neho ostrovom prechádzajú aj tieto hlavné rovnobežky: 1 – 5° j.g.š a 1° s.g.š.

5. Nejde o následky bitky, ani nič podobné. Chlapík na fotografii žuval betelové orechy (plody palmy Areka betelová), ktoré farbia sliny dočervena. Pod akú kategóriu látok sa orechy zaraďujú a prečo je ich užívanie nebezpečné? V ktorých oblastiach sveta je žuvanie betelu najrozšírenejšie?

Odpovede:

Orechy sa používajú ako droga (kategória látok sa dá určiť ešte presnejšie v rámci delenia drog podľa ich účinku – napr. stimulant). Ich dlhodobejšie užívanie má vážne zdravotné následky – rakovina (najmä ústnej dutiny), astma, vysoký krvný tlak, zrýchlený tep, zhoršenie psychického stavu, zvýšenie rizika predčasného pôrodu pri užívaní počas tehotenstva atď. Žuvanie betelu je najrozšírenejšie v oblastiach južnej a juhovýchodnej Ázie a Oceánie.

6. Podľa mapy zobrazujúcej najľudnatejšie mestá na území Slovenska v roku 1910, ktorú otvoríš [na tomto odkaze](#), vyplň tabuľku a zodpovedaj otázky:

mesto	poradie podľa počtu obyvateľov		počet obyvateľov		zmena počtu obyv. medzi rokmi 1910 až 2014 (v %) *
	rok 1910	rok 2014	rok 1910	rok 2014	
Bratislava	1.	1.	78 223	419 678	+ 436,5
Košice	2.	2.	44 211	239 464	+441,6
Komárno	3.	17.	22 337	34 461	+54,3
Nitra	4.	6.	16 419	78 033	+375,3
Prešov	5.	3.	16 323	90 187	+452,5
Nové Zámky	6.	15.	16 228	38 941	+140
Banská Štiavnica	7.	72.	15 185	10 191	-32,9
Trnava	8.	7.	15 163	65 713	+333,4
Lučenec	9.	22.	12 939	28 204	+118
Ružomberok	10.	24.	12 249	27 551	+125

* Poznámka: Zmena počtu obyv. môže mať v prípade niektorých miest aj mínusovú hodnotu.

* Odpovede môžete zapísať aj mimo tabuľku v akejkoľvek zrozumiteľnej podobe.

Pri vypĺňaní tabuľky bolo treba byť pozorným a zapísať do nej údaje pre desať najväčších miest z roku 1910, alebo z roku 2014. Viacerí ste však úlohu pochopili tak, že ste do tabuľky vpísali údaje pre vami ľubovoľne vybrané mestá. Uznávame aj takéto riešenie úlohy, nakoľko nebolo jasne napísané, že má ísť o rebríček konkrétnych desať najväčších miest podľa počtu obyvateľov. Počítanie percentuálneho rastu počtu obyvateľov v mestách medzi rokmi 1910 až 2014 vám robilo nemalé problémy. Úplne vám rozumieme, nie je to jednoduché a na ZŠ sa postup takéhoto výpočtu ani neučí. Vzorec na výpočet vyzerá nasledovne: Z hodnoty pre rok 2014 odpočítate hodnotu z roku 1910 (pri poklese počtu obyv. naopak). Toto číslo vydelite hodnotou z roku 1910 a výsledok vynásobíte číslom 100, aby ste dostali finálny výsledok v percentách. Znie to komplikovane, ale dá sa do toho dostať 😊 Stípec s percentuálnymi hodnotami neberieme do úvahy v celkovom hodnotení tohto kola Zemeznalca. Bolo by to príliš kruté...

a) Uveď príklady miest, ktoré boli v roku 1910 počtom obyvateľov bezvýznamné a v súčasnosti patria medzi 15 najľudnatejších miesta Slovenska. Rebríček slovenských miest podľa počtu obyvateľov nájdeš [na tomto odkaze](#).

Medzi mestá, ktorých počet obyvateľov medzi rokmi 1910 až 2014 vystúpil najviac a v rebríčku slovenských miest patria v súčasnosti medzi najväčšie, môžeme zaradiť napr. Poprad, Martin, Žilina, Trenčín, Prievidza, Považská Bystrica alebo Humenné.

b) Uveď príklad aspoň jedného mesta, ktorého počet obyvateľov je v súčasnosti nižší, ako bol v roku 1910. Pomôcka: Jedno z nich ešte pred sto rokmi patrilo k najľudnatejším mestám Slovenska, v súčasnosti v ňom žije o tretinu menej obyvateľov, ako v roku 1910. Pokús sa vysvetliť dôvody poklesu počtu obyvateľov daného mesta.

Typickým príkladom takéhoto mesta je napr. Banská Štiavnica, ktoré má o tretinu menej obyvateľov ako pred sto rokmi. Hlavným dôvodom úpadku významu a početnosti obyvateľov Banskej Štiavnice bolo zastavenie ťažby nerastných surovín, postupný úpadok priemyselnej výroby (v minulosti tam bola napr. veľká tabaková fabrika) a poloha mimo hlavných dopravných ťahov, ktorá sa podpísala pod to, že v meste sa nezakladali žiadne väčšie priemyselné závody. V meste upadlo aj kedysi významné školstvo a ďalšie inštitúcie (napr. banské úrady).

7. Hokejový tím Slovan Bratislava pôsobí už niekoľko sezón ako jediný slovenský zástupca v Kontinentálnej hokejovej lige (KHL). Jej tímy niekedy viac cestujú, než hrajú. Z ktorých miest sú dva vzájomne najvzdialenejšie tímy ligy (v tejto sezóne) a aká približná vzdialenosť ich oddeľuje (tolerancia povolená)? Ktorý z tímov KHL pochádza z mesta, ktoré je prímorským letoviskom a zároveň aj miestom organizovania posledných zimných olympijských hier?

Odpoveď:

Najväčšia vzdialenosť spomedzi miest, ktorých tímy hrajú hokejovú KHL je medzi Bratislavou a Záhrebom. Letecká vzdialenosť medzi mestami je takmer 8300 km, čo je o cca 200 km viac ako v prípade dvojice miest Vladivostok a Bratislava. Napriek tomu uznáme, ako správne obidve odpovede. Zistiť vzdialenosti medzi akýmikoľvek miestami vo svete môžete jednoducho aj [cez takúto online kalkulačku vzdialeností](#). Prímorským letoviskom a mestom, v ktorom sa organizovali posledné zimného olympijské hry je Soči.

8. Pri výbuchu chrlí horúci dym a paru, ktorá na zem dopadá vo forme snehu. Južnejšie od nej na Zemi nenájdete už žiadnu inú sopku. Ako sa táto sopka nazýva, na ktorom ostrove sa nachádza a kedy bola naposledy aktívnou?

Odpoveď: Mount Erebus, Rossovo ostrov, je stále aktívnou. Podľa niektorých zdrojov bola sopka aktívna aj počas tohto roka, iné zdroje zas uvádzajú poslednú aktivitu v roku 2013 alebo 2005. Kvalitným zdrojom informácií o sopkách sveta je napr. [táto webstránka](#).

9. Fotografická hádanka. Ktoré slovenské mesto a pohorie je na fotografii? Fotografie si môžeš otvoriť aj [vo väčšom rozlíšení](#).

Odpoveď: Spišská Nová Ves. V pozadí sú Tatry.

10. Rozprávko vyzerajúci ostrovný štát Seychely v Indickom oceáne, by rád navštívil nejaký z nás. Ak by si však chcel/a, môžeš na Seycheloch získať aj štátne občianstvo a usadiť sa tam natrvalo. Je to celkom „jednoduché“. Čo preto stačí urobiť? Odpoveď sa spolu s ďalšími zaujímavými informáciami o Seycheloch dozvieš [v tomto cestopise](#).

Odpoveď: Na získanie štátneho občianstva na Seycheloch si tam stačí kúpiť vilu.